



## LAS BESTIAS DEL COMÚ

**B**AIX un nom menys reverent encara, designa lo vulgo 'ls Gegants, Cavalls cotoners, Llehó, Bou, Mulassa, Drach, Brívia, etc., que en una animada comparsa acompañaban antigament, y en part encara acompañan la professió de Corpus, y figurau ó han figurat en demostracions populars de entradas de reys, proclamacions, y autres festas ordinarias ó extraordinarias.

La serietat de nostras costums modernas va repel·lint semblants demostracions, que's consideran grotescas, sino verdaders adafessis. Vuy es preferit altre llinatje de moixigangas; la comedia humana s'representa en gran escala y en tota mena de escenaris; y al pople se'l entreté ab músicas y cabalgatas, saraus y concerts, y en grans occasions ablluminarias, regatas, pals de cucanya, balls del país y gegants elegantisats, com darrera reminiscencia de las altres bestias ja arreconadas, per no dir de tot punt suprimidas.

Cert es que las tals figures, de grossera fayso y mes pobre ormeitz, careixan de valua artística y de propietat representativa; no sent digna en tal concepte de greu recort, pero tenian per abono la antiguitat, la costum admesa, una aprobació convencional, y sobre tot un sentiment implicit de alegria y festa en relació ab altres corals de patriotisme y fe que en la fervorosa expansió de la multitud, sens gran esment de forma y detall no donava lloch á consideracions críticas al acceptar la diversió ab que gratuitament lo Consell brindaba á la ciutat de Barcelona.

Per nostra part, acceptant també los fets com se presentan, al despareixer aquellas diversions de nostra infantesa, ab los quals per los anys de 30 á 35 tenian encara lo pler de entussiarmar-nós; be podem saludarlas en expressiu Adeu, com al bon amich que s'allunya, trassant de sa existencia una lleugera ressenya.

Tothom sap que las anomenadas *bestias*, tingueren naixement en los seggles de la edat mitjana, ab tant que ellas mateixas ho pintaban en sa fisonomia, y sens dupte fou en ocasió de instituirse la festa de *Corporz Christi*.

Barcelona, brillant com may en aquella temporada, fervorosa com ninguna altre ciutat en sas creencias, y mimada mes que totas per un poble avansat, actiu y bulliciós; acceptá de las primeras aquella festivitat y se esmerá en sa celebració tant ó mes que Tournay, Lilla y Avinyó fora regne, y après d' ella Saragossa, Valencia, Valladolid etc.

Ratllaba lo sigle XIV quan lo magnífich consell ordená que «tothom colràs la festa del Cors Sant preciós de Nostre Salvador, axí com lo jorn de Paschua ó de Nadal, e que fossen á les vespres, e per lo matí á la seu á la missa, e á la professió, e al offici que si faria ab gran solemnitat.»

En un principi tal festa no passá los límits de lo relligiós, reduhintse á mes de ditas vespres offici *ab preych*, á la devotíssima professió concurrida de hòmens y donas, que voltaba los carrers principals passejant triufalment la Divina Majestat eucarística. Pero en breu cresqué la ostentació, y al pas que lo consell y lo capitol introdughiren *representacions* figurativas dels sagrats misteris. la iniciativa popular tan afavorida llavors per l' organisme dels gremis, prengué á pit concorrer y emular sobre d' aquells, desplegant tot lo que l' temps donaba de si en sa sensillesa de medis, candidesa de formes e ingenuitat de expressió y manifestació.

Axi es que á la fi de dit sigle la professió s' havia convertit en un famós espectacle, com consta per memorias detalladas que contenen los llibres ceremonials de Casa de la Ciutat publicadas diferents voltes. A mes de las *representacions* dels gremis, anaban allí molts personatges figurant los principals del antich y del nou testament, reys, profetas, apóstols y sants, tots precursor ó successors del gran Misteri de la Redempció; entr' ells S. Joan ab l'áliga, Sta. Agnés ab lo drach, S. Jordi ab la brívia, S. Zorimas y Sta. Maria egipciaca ab lo llahó y sos llehonets, lo bou y la mula del Naixement, Goliat y S. Cristòfol en figura de gegants etc. Lo entremès de San Sebastià venia acompañat de dos comparsas de moros y cavallers, que á só de tabals representaban al viu un de aquells combats tan populars y significatius en la historia de nostras institucions relligiosas y nacionals, que acababa ab la presa, judici y martiri del Sant, considerat altre dels patrons de la cavalleria.

Heus aquí lo primer element de ditas bestiolas ó bestiassas, que

en tan foren fillas de la ceremonia del Corpus, com que á ellas quedaren per essència vinclades; mes en calitat de còssos exents, al decaure la intervenció personal anvers la derreria del sige XVII, sobrevisqueren en igual forma, si baix divers concepte y en lo humil paper de simples accessoris.

En efecte, á proporcio que menguá lo primer fervor y millorá lo gust ja no podia passar aquella barreja de sants y santas, reys y salvatges, àngels y diables, personas y bestias, que necessariament tenian bastant de ridicol y sobrant de abusiu; per lo que poch á poch caygueren en desús, ó de cop quedaren abolits.

I lavors se discorregué traurer nou partit de las bestias del comú, seguint l' idea ben ortodoxa de que devant l' altesa de Deu s' abisman totes las criatures, grossas y xicas, monstres del abisme, feras del bosch y del ayre, se trobá casi feta la comparsa, ab dits membres representatius que restaban de lo passat.

La creencia en gegants y nanos era per aquell temps molt rebuda; y aixis ab doble motiu 'ls hi corresponia lo primer paper en la esfera del simbolisme. Respecte als gegants, fent parella de un y altre sexo, ja anaban en dansa avans lo any 1580. Vestits ab faldas llargas, *ell* á lo romà, ab elm, broquell, porra y xafarot; *ella* á la moda del temps, ab corpinyo y basquinya, pentinada á la *tudor*, bano y ramellet en mà, eran portats á coll de faquins, com ara succeheix, midant també com vuy dia, la alsada de tres ó quatre homens. Los actuals foren obrats en 1653: tot barceloní coneix al *hereu* y la *pubilla* com si fossen de familia, y, per mes despreocupat que sia, treu lo nás á la finestra per guaytarlos no bé sent lo flaviol y tamborino. Al principi son arreu sols costaba una dobla de quatre: mes avant s' ha desplegat gran luxo, sobretot en lo ornament de la gegantesa; y sovint los bucles de sos postissos y los volants de sas faldas, han servit de model-lo á las senyoretas.—De trassa moderna los nanos, segurament foren enmanlevats al teatre, hont solian apareixer en balls y comedias de màgica.

Una de las bestias mes importants desde son comens, fou l' *àliga*. Ja en los preliminars de la festa eixia ab la comissió del capitol que anava á convidar als senyors Consellers y demés autoritats, los quals formant *promenia*, mèntres rebian la embaixada en lo pòrtich de San Jaume, degudament empaliat y enramat al efecte, la àquila portada per un dansador que tenia càrrec oficial, ab titul y sou, iluhia son garbo ab gran contentament d' aquells graves pares de la patria. En festas d' entrany, eleccions, vingudas de reys, convits, etc., la asistencia d' el

áliga també solia ser indispensable, com si passás als altres la virtut higiènica de sas cabriolas. Quant entrá lo dñch de Cléves en l' any 1440, fent posada en la casa del racional Dezplá, no ocorregné en la ciutat millor obsequi que donarli un gran dinar y divertirlo ab un *solo* d' áliga, acompanyada «de deu sonadors de instruments de corda, vestits ab comis e ab caras diademas (máscaras ab diadema), e alas de angles.» Com podia no fer efecte dita áliga ab sas plomas blanques al natural, sas alas mitj desplegadas á punt de volar, sa corona y son bech daurats y aquellas camas preciosas, calsadas ab pells de cabrit y mitjons de cordobá picat d' or?

Vers la fetxa de 1600, lo *llehó* y l' águila eran dos pessas de gran magnitud, trajinada quiscura per bastaixos que s' rellevaban y seguida de llehonets y aligots, axó es quatre homens respectivament vestits de punt, ab caps de cada bestia y cabellera de canem, los cuales ab una forqueta sostienian aquellas máquinas, y descansaban als bastaixos per la carrera. Lo rey de las bestias bramaba de quant en quant, movia la llengua y tragaba melindros. Daurat per enter tenia molta semblansa ab un gos d' aigua, excepció feta de la cuha, enroscada com una *s* sobre la grupa, y per major verossimilitud penjábalí en torn del ventre una faldeta destinada á tapar lo naixement de las camas dels portants.

Del drach y la *brivia* (evident corrupció de *vibora*) sols hem trobat que vestian de pell y tenian en la gola una ferramenta per disparar cuhets y fochs *grechs*, al modo de la ferascha de Valencia, Tortosa y altres llochs. En aucas vellas de redolins se veuen representats ab testa y coll de serpent, alas de rat penat y cuha entortillada, inseguint lo ideal de las cucasferas, que tant vulgar fou en temps de la vellura.

Al *bou* y la *mulassa* encare los alcansárem. No pot calcularse res mes desgraciat: una com mitja bota, tallada al llarch, formaba la corpenta, cuberta ab gualdrapas fins á terra, y un cap de cartró, de bou y mula enganxats ab draps per poderse moure, componian tot son mecanisme. Lo bou saltaba y topaba, fent por á la canalla; la mula, oblidada sa naturalesa, també á voltas solia llensar cuhets.

Arribam als *caballs coloners*, petita companya de minyons, que portaban uns cavallets ficats per mitj del cós, ab camas postissas equivalents á las del cavaller, mentras las suas propias servian per las del caball. Algun temps vestiren de guerra, ab llansas, espasas, adargas, euxots, gorgueras y bacinetes, engalanadas sas monturas ab capsanas y rendas molt vistosas, pitrals y retrancas plens de cascabells. En

nombre de vuyt ó dotse, ja voltejaban en combinació pantomímica, ja finjan lluytas entre sí ó ab altres collas de moros y cristians. Modernament lluhian capritxós vestuari: molta cinta y molta ploma; sens oblidar los precisos cascabells y la llansa ab pendonet de que segurament prengueren nom. En efecte déyense avans caballs *guodoners*, veu que n' es á par formada de *guió* (*guidon*), alusiva al mencionat pendonet; pero derrererament la veu se mudá en *cotoners*, donant la coincidencia de que lo gremi d' est nom se assumis son arreglo y conservació.

Altres comparsas ajudaban al bullici, alguns de arrel molt antiga, si bé d' elles no fan menció los Dietaris, quals lo *ball de bastons*, los dels *Titans*, *mal casats*, *vells y veïllas*, *gitanas*, *Serrallonga*, *Xiquets de Valls*, etc , etc.

Molts encara segueixen ab plé vigor en vilas y pobles, y á voltas no deixan de presentarse en nostres plassas y carrers com succeí per las festas de la *jura*.

Inútil, donchs, crehem fer sa descripció; á mes de que podria jucírse impropri enclourels en una resenya de *bestias*.

J. PUIGGARÍ.





## POESIA

AB MOTIU DE LA PÉRDUÀ DE MON ÉSTIMADISSÍM FILL, QUE MORÍ 'L 29  
D' ABRIL D' ENGUANY, Á LA EDAT DE 13 ANYS.

*Hajau dolor de la dolor de mi.*

AUSIAS MARCH.

Quant de vida 'l mon s' omplia,  
vingué lo fret de la mort;  
quant los camps s' engalanavan,  
cubria lo dol mon cor.

Afora, lo cel brillava;  
en la cambra, la claror,  
pel cuidado esmortuida,  
li donaba breu conhort  
y sota son front de lliri  
semblava existí 'l repos  
cobert per negras pestanyas,  
de sedosa brillantor,  
llargas, baixas y caygudas,  
com los raigs del sol que 's pon.

Afora, la marinada  
daba un oreig delitós  
que tot just los tanys movía  
de las renadiuas flors.  
En la cambra, la alenada  
d' una febrosa cremor  
lo buscat repos entrega

ab lo respir fadigos  
y tot son cos onejava,  
com una mar de dolor.

Afora 's veu l' alegría  
animant á tots los cors;  
prop la cambra, tots ofegan  
los udols de la tristor  
perque lo malalt no esmenti  
lo greu certeig de la mort.

¡Senyor, Senyor! De la forsa  
que per Vos obra en lo mon,  
que fa renaixer las plantas  
y dels arbres trencat 'ls brots,  
dauni una petita espurna,  
digau «que visca», tan sols,  
y veurém sa cara alegra,  
veurém sos animats jochs,  
veurém sos ulls, com estelas,  
ab sa viva resplendor.

Dauli vida, dauli forsa,  
no tanqueu son pas, Senyor,  
ja qu' are tot just comensa  
á fer sa via en lo mon...  
«No pot se», 'l Senyor diria,  
dins son Alta Volició:  
«Lo que Jo trech de la terra  
es per omplir altres llochs...»  
Y 'l trist decret se cumplía  
avans de póndrers lo sol...

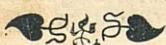
---

¡Senyor, Senyor! Perdonaume  
si 'l meu plany encara s' ou:  
lo meu cor ell arrelantne,  
al arrancármel, Senyor,  
brollá 'l doll de la tristesa  
ahont era avans lo goig  
y en la terra res se trova  
que puga estroncá aquell doll.

Daume fé, daume esperansa,  
y d' aquesta vall de plors  
quan hauré finat ma via,  
lo camí daume, Senyor,  
per trovarlo, per seguirlo,  
per viurer junts altre cop;  
que sense ell, eterna fora  
en mon esprit la vuydor.

PAU DE PROVENSANA.

Barcelona 2 Novembre de 1883.





## JOFRE Y WINIDILDA



ER los vergers de la encontrada de Flandes, lliures com dues tortras que han deixat lo niu, vagaban la hermosa Winidilda y l' enamorat Jofre.

Ella era filla dels comtes de Flandes, neboda del emperador de Fransa ell lo fill de Jofre de Arria, comte gobernador de Barcelona, assassinat vilment per los criats del comte Salomó.

Semblavan haver nascut l' un pera l' altre. L' amor omplia de goig sos tendres cors, com un sol de primavera ompla de llum los camps. ¡Quan gran es la ventura d' aquell que estima y es estimat!

En Jofre caminava silenciós y pensatiu al costat de Winidilda; sos ulls apagats se perdian sota la negra franja de sas parpellas; son rostre estava cubert per un vel de dolsa tristesa.

—¿Qué tens, estimat meu? —li pregunta Winidilda. —¿Quina pena t' entristeix y entrevolla la llum de los ulls hermosos? —Un pensament s' ha clavat en mon cor com una espina. —¡Llavors, no pensis en nostre amor! —No, penso en ma venjansa.

Venjansa ha dit, sí. Y al sortir aquesta paraula de sos llabis, son rostre s' ha encés, de sos ulls ha brollat una flamarada selvatje, sa ma ha tremolat y ha cercat inquieta en lo cinter lo pom de la espasa.

—Winidilda, —va dir en Jofre aturantse, —l' ombra sangonenta de mon pare se presenta sempre devant de mos ulls y 'm mostra sa ferida per hont surt la sanch á torrents. ¿Qué dech fer?...

—¡Venjarlo!—va dir Winidilda.—¡Venjarlo, sí!—afegí la noble y varonil donzella.—Pera 'l fill que no venja á son pare no hi ha repos en la terra, ni felicitat, ni amor, ni vida; pera 'l fill que no venja á son pare 'l sol no te llum y las donas no tenen amor.

—¡Bé has dit Winidilda! ¡Ja es hora de que cerqui ma espasa 'l camí que conduheix al pit deslleal del assessí. ¡Bé has dit: pera 'l fill que no ha venyat á son pare la hora del amor no pot arribar fins que arribi l' hora de la venjansa. «Juro solemnement que la malla no abandonará mos membres afatigats, que en mon pit no hi entrará una esperansa d'amor, que no m' he de tallar lo cabell ni la barba fins que hagi vist exànim á mos peus al assessí de mon pare.»

Desde aquell dia, ja no 's tornaren á parlar d' amor en Jofre y Winidilda. Desde aquell dia, no mes trenta cops habia sortit lo sol pera iluminar la bandera del comte de Flandes, arborada com un plomall en la torre del homenatje, quant lo jove catala sortí del castell.

Anava en roba de peregrí però sota de son vestit brillava la cota de malla: á son costat penjava la espasa y en son cinyell guaytava lo pom de la daga. Flach y fadigós va ésser son viatje, mes ab valor y resignació va saber sofrirho tot.

Un matí al esqueixarse l' atapahit vel que entre sos ombrívols plechs amaga á l' albada, los empurprats raigs d' un sol radiant ferien á sos ulls las torres de Barcelona, que esbeltes se dibuixavan sobre 'l blau mantell del horisont.

—Es ma patria, se va dir lo jove peregrí, es ma ciutat benvolguda, la ciutat per qual gloria mon pare vessá generós sa sanch en las bregas contra las hosts sarraïnas.

Y en Jofre s' agenollá, besá ab entussiasme la terra, y doná gràcias á Deu en lo lloc mateix ahont sos ulls habian descuberti per primer cop la hermosa Barcelona.

Al entrar en la ciutat llensá ben lluny sa roba de peregrí.—Que 'm senti qui vulga, cridá: «Jo soch en Jofre, fill d' n Jofre d' Arria lo comte governador de Barcelona. L' assassiná sens misericordia en Salomó y he vingut á venjar sa mort.»

Així eridava descorrent per la ciutat. Arribá al palau ahont s' estava en Salomó y 'ls guardias li negaren la entrada.

—Que surti aqueix cobart! Diehuli que hi ha en Jofre, que ve á venjar la mort de son pare.

Radiant lo cor d' alegria, plé lo cor de goig, una dona 's llensá ab los brassos oberts envers lo jove arrogant.—Gracias sian donadas al

Senyor que me l' envia. Jofre, fill de mon cor, jo soch Almira la es-  
posa de ton pare, jo soch ta mare.

—Enrera, enrera, senyora, no os conech. Jo no tinch mare, jo no  
tinch estimada fins que haji mort al comte Salomó. Pera 'l fill que no  
venja á son pare no existeixen l' afecte de la mare ni l' amor de la  
esposa.

En Salomó sortí de son palau voltat de sos cortesans y 's disposava  
á muntar á caball pera anar á passejar la ciutat.

—Aturat, aturat, comte traidor. Jo soch en Jofre, y Deu ha armat  
lo meu bras pera venjar á mon pare.

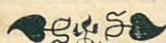
—Qui es aqueix foll? eridá en Salomó tornantse groch. Guardias,  
aparteulo.—No serà sens que avans haji enrojít ma espasa ab ta sanch  
traidora. Com á vil vas obrar, com á vil jo 't mato.

Va dir y l' atravessá ab sa espasa. — Ará vingueu Almira, mare  
meva, vingueu á mos brassos. Ja vos reconech. Abrasseu á vostre fill,  
á vostre Jofre, y abrassar-lo podeu ja sens vergonya, que vostre espós  
y mon pare està venyat.

En Jofre va ser proclamat comte en lloch del traidor Salomó. Wini-  
dilda acudí enamorada á sos brassos y 'l Deu dels exèrcits y de las  
misericordias benehi son casament.

—Jofre, mon Jofre, may t' habia trobat tant hermós. May habia  
vist als teus ulls llençar flamas tant abrassadoras. Oh vina á mos bras-  
sos. Desvariejo de goig sent la teva estimada, glateixo d' orgull al ser  
ta esposa.

—Qué 't falta ja, estimat meu? no ets felis?—Sí, mes una cosa 'm  
manca encara, Winidilda. — Qué desitjas, 'donchs? — ¡Ay! lo que  
he d' obtenir encara que 'm costi la sanch: una ensenya pera mas ar-  
mas, y unas armas pera ma patria.





A LA BONA MEMÒRIA  
DE  
D.<sup>a</sup> EMILIA PALAU GONZALEZ DE QUIJANO  
VIUDA DE PRATS-GRAU

*y novicia que fou del convent de Religiosas de María Reparadora.*

¡Pobre Emilia! Nascuda entre las palmas,  
'Hont lo trópich colors y llum prodiga  
Ahont las aus en son hermos plumatje  
Reflectars'hi n' hi veluen mil celístias;  
Allá 'hont rient a la tradició se mostra  
De l' Atlántida, aquella qu' ha descrita  
En son poema un hom' qu' es la modestia,  
Qui ab trajo de préber pel mon camina.

Deixant de Mayagüez las bellas platjas  
Altres platjas buscant ton cor de nina  
Vingueres á esta terra essent poncella  
Per esclatarhi rosa y... morí, ¡Emilia!  
Si 'l lloch de ta naixensa abandonares  
Per lo que á n' al teu Pare doná vida,  
Y cresqueres y amaut á Catalunya  
Cantares Montserrat que la vigila,  
No 't dolga, no, que n' es la terra aquesta,  
Terra de grans virtuts, molt agrahida  
Y 'ls amichs que ton tracte va crearne  
No sabrán oblidarte mentres viscan.

¡Com recordo aquells jorns que á casa téva  
Reynant per tot falagadora ditxa,  
En alas de cent goigs, volant las horas,  
Declamar ne sentia tas poesías  
Que si en catalá pur las declamavas  
D' un cor tot catalá eran surtidas!  
¡Y aquellas reunions en que, com sempre  
La que ho omplia tot, eras tú, Emilia!  
Felissos temps, péra jamay tornarne,  
Passaren, com tot passa en esta vida,  
Que corre mes depréssa que la Terra  
Pel moviment de traslació impelida.

Més, vá passá algun temps, en que semblava  
Que eternas poden ser las alegrías,  
En que per coronarte ja á la Terra  
De nostres Jochs florals fores regina.  
¡Com te recordo encar'! Veig al poeta  
Del estrado baixant, com deposita  
Los llors guanyats del Gay Sabe' en la lluyta  
Als peus de tú, may prou plorada Emilia;  
Jo 't veig, d' en Guimerá en lo brás, pujantne  
Vestida de blanch fäil y mantellina  
Las catifadas graus qu' honra ne donan,  
Ficsant en tú, tota la gent, la vista,  
Jo 't veig encar' tota adornada ab puntas  
Qu' Arenys ó al Llobregat van ser teixidas;  
Modesta en lo mirar, d' aspecte noble  
Anant á seurer en la real cadira  
Mentres las mans, ab picaments sens tréva  
Ta corona d' honor aixis teixian.

Al cap de poch, en una nit callada  
En que 'ls estels del firmament lluhian  
Y en que la lluna dels amors patrona  
Més d' hora vá sortir, perqué volia  
Contemplar com sa má á un' altre donaba  
L' amiga del seu cór, la bona Emilia,

De la Mercé en lo camaril vaig ésser  
 Testimoni de tot, y ¡qui ho diria  
 Qu' el fat me reservés per presenciarne  
 D' aquells enamorats, sa mort y vida!  
 ¡Qu' hermosa en aquell jorn la núvia estava  
 Y ab quant gust y riquesa ne vestia!  
 Brodantne son vestit, festonejava  
 Lo satí blau, més blanca tarongina  
 Que si de la puresa n' es l' emblema,  
 Poch blanca era la flor pera l' Emilia.  
 A son costat en Frederich s' estaba  
 Y ensimismat son pensament corria  
 Cercantne foll lo medi de complaure  
 Cada dia molt més aquella nina  
 Qu' un cór, de molts prou desitjat, li dava  
 Y ab ell, las claus de son amor y ditxa.

Y vá passar més temps; tres anys passaren  
 Entre festas y plers ¡felissos dias  
 Que al recordals més amargor ne sento  
 Y greu tristesa en lo meu cór ania!  
 En Frederich, lo teu espós caríssim,  
 Postrat al llit de grave malaltia,  
 Lo vetllava jo sol y agonitzaba  
 Y ni á mí, son amich, me coneixia.  
 Més, ¿qué dich? Jo no ho sé; la má 'm vá pendre,  
 Vaig observar que forta l' estrenyía  
 Puig no potser qu' aquella pensa clara  
 Tant prompte ne pogués enterborrirse;  
 Com no fos per mostrar la petitesa  
 Del hom' que per lo mon vá fent sa vía  
 Y creu, perque lo llamp pel ferro mena  
 Que de Deu los destins també endevina.

¡Quin patir vaig fer jo! Van ser tres horas  
 En que eram dos sufrintne l' agonía,  
 Ell la barba en lo pit, ficsa l' ullada  
 Com si volgués paraulas dirigirme,

Tal volta preguntarme per sa Esposa  
 Que feta un mar de plors acondolia.  
 Y jo també clavava en ell l' ullada  
 Per veurer si ab la vista l' entenia  
 Y feya d' aquell mort, qu' encar no ho era  
 Més dolsa, si pot esser, l' agonía.  
 ¡Quins pensaments llavors! Com recordava  
 Las festas del passat, las alegrías,  
 De la boda 'ls cantars y las riallas,  
 Que riallera per cert era la nina!  
 Y llavors mon esperit fent comparansas  
 Ab l' espectacle que ma vista omplia,  
 Comprendia qu' el mon es un romiatje  
 Y que en aquest no 's pot trovar la ditxa  
 Com no sia portantla l' esperansa  
 D' anarsen á n' el lloch 'hont es l' Emilia.

Mon amich vá finar y encara estava  
 Ficsa en mos ulls sa vidriosa vista,  
 Sa boça mitj oberta, com si ab ella  
 Darrer petó volgués douá á l' Emilia.  
 Li vaig clouren los ulls y vaig anarme'n,  
 Un anell li prengui qu' al dit lluhia  
 Y aquest recort del mort, que li vaig pendrer  
 Crech que dorm sepultat junt ab l' Emilia.

Dos anys aprés, en lo rigor del claustre  
 Vá entrar plena de goig una novicia.  
 La que en lo mon tant vá brillá ab sas gracies  
 Las gracies y á n' el mon deixá tranquila  
 Per consagrar á son espós de l' ànima  
 Los jorns que 'l cel l' hi volgués dar de vida.  
 La entrada en lo convent, fou de gran festa  
 ¡Prou me vá convidar ma bona amiga!  
 Més bé sap ella que no 'm fou possible  
 Testimoni també ser d' aquest dia,  
 Com sempre 'l fat perseguidor vá ferme'n  
 Del jorn de dol en que d' allí surtia

Quant d' anyoransa plé, l' espós qu' aymava  
 Volgué altre volta á son costat tenirla  
 Y tants foren sos prechs que vá lograrho  
 Y en Frederich avuy ja té sa Emilia.

Avuy qué 'ns resta á los que tant t' aymavam?  
 ¿Debém ó no plorar per ta partida?  
 Tú, que desde lo cel ara 'ns escoltas  
 Y á través dels estels felis nos miras  
 Ja sabs que los amichs qu' aquí deixares  
 No sabrán oblidarte mentres viscan.

JOAN MALUQUER VILADOT.

Octubre de 1883.





## SANT MIQUEL DEL FAY



UI no ha estat á Sant Miquel, ó per lo menos qui no ha sentit á parlar d' aqueixa maravella de la naturaleza? ¿Qui's pot esmagarinar sense haverlo vist, la hermosura de aquell lloch, aquella vejetació assombrosa y abundant, aquellas mil floretas de tants variats colors, adornadas sempre de perlas d' ayqua de que sens may parar los mil regalins de ella las cubreixen, aquellas inmensissimas rocas, sempre promptes á estimbarse, ab sos cims alterosos y poétichs, sas rioleras y trencadas valls, la pregona címa, per ahont entre gorchs y rocams corre l' ayqua del Ténes, y per fi sas duas cascatas que majestuosament hi reflectan entre sas escumas los colors del arch de Sant Martí y lo cobreixen ab sas abundosas ayguas, y lo monastir, que edificat demunt la sobreixent roca, sembla que té de devallar ab ella fins á la pregona cima.

Dalt de eix bell reclós hi havia en lo temps passat y pel devallant de sas serras boscos de grans y espessos faigs, dels que diuhens molts que prengué'l nom y així s'conserva per tradició encara que no sia aixó la veritat, puig, com nos demostra lo erudit Sr. Barallat, Fay equival á Fall en la antigua llengua céltica, que es equivalent á saltant d' ayqua, y aixó mateix nos ho prova en una de sas memorias lo malograt Sr. Llobet y Vall-llosera.

Mes coms nosaltres ns atenim aqui á la tradició, seguirém creyent que es lo nom de Fay lo seu y que li ve dels molts que allí y havia, los quals al ser arrancats per la destral del llenyater causaren tal dolor á las hermosas donas d' ayqua que en aquells llachs se banyavan que creuhen molts que van morir, si es que morir pugan las encantadas, ó per lo menos fugiren d' aquells llochs.

Dessota de una de sas inmensas rocas, repará un dia un booé que una bestia de las que guardaba anava forgant, forgant, y que per més que de allí l'ne vulgués treure no ho podia conseguir; lo ensendemá son lo mateix y cada dia aixis, fins á tant que s' en hi aná per averigar lo que era alló, y va trobarse ab una imatje del gloriós Sant Miquel, molt bella y tota daurada, si no era l'genoll que lo bou tot forgant, forgant, li havía malmés. Lo pastor li feu del millor modo que sapigué una capella ahont hi anava á adorarlo cada dia.

Sapigut lo cas molta de gent hi concorregué, y cresqué tant la devoció á dita imatje que uns piadosos varons, enamorats de la vida ascética y sen devots del Sant, fundaren allí un convent que se l'coneixia pel nom *de los solitarios de Sant Victor*.

En eix convent fou ahont mes tart lo fill de Berenguer, Ramon I, comte de Barcelona, renunciant á son comtat de Ausona y á totes las comoditats y preheminencias que son naixement y riquesas li proporcionavan, tenint en mes estima la salvació de la seva ànima que tot lo del mon, aná á juntarse ab ells ab aspre vida, sent un espill de virtuts, de penitencia y abnegació,

Lo Sr. Bofarull nos en parla en sos *Con les vindicados* y en Víctor Balaguer en son llibre sobre Sant Miquel del Fay.

En quant á la gloriosa imatje, en vā's prová no una sino molts vegades de daurar la cama, més may s'ha pogut, y avuy en dia resta encara de la mateixa manera.

Sota de la capella ahont se venera, 's mostra la cova ahont estava soterrada y va trovarla lo pastor.

Mes tart se sustitú eix convent per un de monjas que tenia sa edificació mes enllá de la actual casa, que era la que habitaren las monjas, qual tradició ara aném á referir:

#### LO CONVENT DE MONJAS DE SANT MIQUEL.

En aquell mateix delitosíssim lloc de Sant Miquel del Fay, y en lo cantó de Sant Feliu, hi há una capelleta ab un quadro que representa á Sant Martí donant un tros de sa capa al diable que en figura de pobre li demana almoyna.

Dessota de eixa capella y un pich més cap á la casa 's tróva una de las covas de tosca, y seguint per un caminet que á aquellas condueix, passada la cascata y pel peu de una altra cova més gran que la primera, s'arriva al peu de una roca alta y llisa com totas, en la que un bon tros per amunt ahont no es possible á ningú arrivarhi, s'

hi veu un tros de escala de pedra, y més enllá, una fusta clavada en lo rocam.

Diu que era la escala d' un convent que allí hi havia hagut, y la fusta, la que en la cuina tenian pera penjarhi los calamastechs.

Eixas monjas pertanyian á la religió de Sant Benet, n' hi havia de molt bellas y quasi totes eran joves. En aquell temps molt s' havian relatxat les órdes monàsticas á causa sens dubte del permís que tenian de donar hospitalitat al pasatjers, que en llochs deserts com aquell, no trovavan hostals ni casas pera hostatjarse.

Y era tanta la fama de bellesa que las monjas de Sant Miquel tenian, que grossas comitivas ab la escusa de cassar per aquells frondosos boscos, las visitavan.

Un dia, era cap al tart, gran colla de cassadors accompanyats de sos patjes y llebrers arrivá al convent. Lo sol s' havia completament amagat, y negres núvols barrejantse los uns ab los altres s' anavan amonantón demunt del single.

Dintre 'l convent tot era bullici y animació, ab tants de cavallers y patjes, y ab tants de cavalls y gossos; en la cuina hi havia un moviment extraordinari, singlars, llebres y tota mena de cassa fumavan dintre la gran xemenyea. Mentrestant, en una de las grans sales del convent hi havia la taula ahont á la claror de moltes llums, brillayan los encrestellats gots ab variats y vius colors, y si servian viandas las més apetitosas que menjaven los cavallers y las monjas que entre ells seyan al voltant de la taula.

S' anava fent nit y la disbauxa creixia per graus; lo beire passava de mà en mà, y las viandas se succehian l' una á l' altre, los patjes anavan y venian servint profusament diferents y esquisits vins capassos de fer perdre á tothom la testa; y á tot aixó la tempestat bramava ab furia fent sommoure á las més fortes rocas; més ells res sentian, ab lo soroll del bromejar y dringar los vasos y ab sos cants ofegavan lo tró aixís com tot soroll de fora.

Subte, un sacudiment horrorós los feu restar callats, y deixantse sentir llovaras lo retrunyir del tró, vejeren la blava y vermellosa claror del llam, que lleplant las rocas sobre que estava edificat lo convent y arrencantlo de arrel y soca, lo estimbá montanya avall ab horrorós estrepit, sepultant en sas ruinas al nobles senyors á sos criats, y á las monjas.

Y desde aquell dia, quan vé la nit, per entre 'l remor de las cascadas, s' hi senten barrejar los jays! que fan sas ànimes damnadas.



## ¡GERMANDAT!

¡Deu vos beneixca!

Tanyent la citra dolsa, cantarvos yo volguera,  
Oh noble Barcelona, Valencia falaguera,  
Sirenes de la mar;  
Naixcudes á la vida quan va naixer l' aubada.  
Tenint bresol d' escumes, de flors y de rosada  
En la mateixa llar.

D' una mateixa mare, les dos sou tendres filles;  
Teniu plages alegres com les daurades illes  
Dels encants confins;  
Teniu al sol per llantia qu' esclau vos allumena  
Y á son caliu florixen lo nardo y la azutena  
En vostres bells jardins.

Anyórance una y altra; guaitanvos per las vores  
De la mar cristallina, vos veig engisadores  
Creixer en embelés;  
Y en les onades verdes, y en les escumes blanques,  
Y en los capolls de rosa, y en les florides branques  
Sent vostre tendre bés.

Deu al fervos germanes, el aigua pá el batisme  
Prengué de les onades del mar del Helenisme  
Donantvos son esprit:

Donantvos pera enténdrevoſ la mateixa paraula  
Y el pá y el vi dolsíſſim posá en la voſtra taula  
Per ſes mans beneit,

Posá dins voſtres ánimes, amor qu' enjamay passa;  
En voſtres fronts de verge lo sagell de la rassa  
Que alleta en la virtut;  
En voſtres mans, la espasa que despedis centelles  
Y com á iguals germanes posá barres vermelles  
En voſtre noble escut.

Yo et veig á tú, Valencia, coronada de roses  
Ab torres gegantines, ab brises amoroſes,  
Ab daurats campanils;  
Ab llum que tot ho aclara y qu' ix de tons ulls dolsos  
Mitj sonrient los llabis y orlant nos inquietos polſos  
Roselles y gesmils.

Y veig dins la teua ánima la Fé que no s' apaga,  
Y ſent dins de tes venes al Art que no s' amaga  
Y que tot ho embellis;  
Y que fá que t' apellen l' Atenas del mig-dia  
Y que tots t' anomenen «trasunt de poesía  
Del perduto paraíſo, »

Yo et veig ¡oh Barcelona! ſoltes tes clenges negres,  
En lo Mediterrani fixant tons ulls alegres  
Com ſi fos ton mirall;  
Y al lluny del lluny divife tes fabrils maquinaries  
Que al cel pugen altívoles portant tendres pregaries  
Ab l' incens del treball.

Yo et veig, oh Barcelona, y als meus oits arriba  
Lo golpejar del ferro ab la cansó festiva  
Que t' dedica l' obrer,  
Y tot, tot quant alena dins de ton lloch, treballa,  
Y veig carrils tornarſe lo qu' era forta malla  
Del poderos guerrer.

Y despres yó recordé y uni la voſtra historia  
Y os veig mes carinyoses mes viva la memoria

Y lo recort mes viu,  
 Com dos colomes blanques que son vol confundisen  
 Y els grans de blat que troven en lo camp, se partisen  
 Tornant al mateix niu.

Y os veig agermanades y cada jorn que passa  
 Ab lo progres que vola, junyir mes vostra rassa  
 ¡Creixer la germandat!  
 Com creixen les idees que donan vida als pobles  
 Que com vosaltres naixen alletant en los nobles  
 Pits de la Llibertat.

Que no ja pobles, rasses, ni gents, nacions ni viles  
 Que fassen llarga vía, ni que vixquen tranquilles  
 Sens belles tradicions;  
 Sens sentiments, sens glories del sacre recort dignes  
 Y pera sabis y héroes y pera fets insignes  
 No tinguen bendicions.

¡Benhaja vostra historia que ab tant amor vos lliga!  
 ¡Benhaja lo pervindre y la olivera amiga  
 Qu' en vostres camps escau!  
 Ella en vostres entranyes los forts arrels afona  
 Y quan está florida lo ceptre y la corona  
 Vos dona de la Pau.

Ab ella aneu al temple hont la Belltat no muda,  
 Hon la Bondad s' aixeca ab la Vritat volguda  
 A fer ofrena á Deu,  
 Y ab las mans enllassades y los genolls en terra  
 Doneu vostre carinyo, los fruits de vostra serra  
 Com lo modest romeu.

Aixis vos veig, Valencia, la dels esguarts alegres;  
 Barcelona aixerida, la de les clenges negres  
 Y l'aspre Monserrat;  
 Aixis vos veig y al Sabi que vos formá demane  
 Que quants mes segles vinguen mes y mes s' agermane  
 Vostre voler sagrat.

Que tots los jorns quant ixca lo sol vos espurnege,

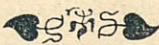
Que tots los jorns lo tibi lleveix vos petonege,  
Qu' els dolors siguen breus:  
Que la ona agrunsadora cantant *virolays* vaja,  
Que bese les arenes en una y altra playa  
Y banye vostres peus.

Qu' els fills de vostra terra vos donen major gloria;  
Qu' en lletres d' or escriga enllasades la Historia  
¡Catalans! ¡Valencians!  
Que may lo ferestech Odi esmole la corbella,  
Qu' els nets de Vinatea, de Claris y Corella  
Siguen sempre germans.

Qu' el llas que vos ajunta ajunte també á Espanya  
Que passe les fronteres, fora de las montanyas  
Que creuhe els quatre vents.  
¡Qu'el sentiment purissim d' amor sant que vos lliga,  
De tots, de tots los pobles la branca de Pau siga  
¡Que siga dels vivents!

VICTOR IRANZO Y SIMON

de Valencia.





## TOS ULLS

Hi tens, hermosa, en los teus ulls de fada,  
l' atracció del abim, del infinit;  
y brilla eballuhernadora ta mirada  
ab lo flám qu' enseñgueres en mon pit.

Son estrellas los ulls. Quan dolsa miras  
me parlan de plaers no somniats  
y creman lo meu cor, ab las guspiras  
que llansas de los parpresa mitx tancats.

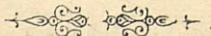
O si en ells una llágrima hi tremola  
com gota de rosada en una flor,  
me sembla l' amarch plor que 't desconsola  
lava de perlas d' un volcà d' amor.

Mes rihent ó ploiant tinch d' anyorarlos  
si no 'ls veig, si no 'm miran fit á fit;  
¡Si son tan bells! Si Deu fins vá donarlos  
la color y 'l misteri de la nit.

Y ara qu' enmalaltit, creman mos polsos  
y 's clou fredós y enterch mon llabi roig,  
per rebre sols un bés de los ulls dolsos  
tota una vida donaria ab goig.

BONAVENTURA BASSEGODA.

Novembre 83.





## DEL NATURAL



ETSE anys enrera un servidor de vostes desempenyava la plassa d'*escribá* d' una de las cuadras de filats que un antich industrial tenia establerta en la fàbrica de ca 'n Puigmartí de la vehina vila de Gracia, coneguda entre la gent de l' ofici per *vapor Nou*.

La plassa d'*escribá* que vaig desempenyar per espay d' un any y mitj era de si tan especial que l' calificatiu no pot esser pas mes mal empleat. La dita plassa ó millor lo desempenyo del càrrec tenia de tot menys de fer d'*escribá*. Pesar la feyna dels filadors dues vegadas al dia, despatxar la carretada de feyna feta diariament, embarnissar corrons, encaixar fusadas de trama y urdit y fer lo setmanal y pagar los dissaptes, tals eran las obligacions que constituian la plassa d'*escribá*, que aixis era com m' anomenavan los treballadors de la cuadra.

Per sort, no me las havia d' eurer directament mes que ab duas personas, y aquestas encara eran d' alló que s' en diu de bona pasta. Era l'una d' elles lo majordom de la cuadra y l' altre lo mosso de la mateixa. Com son aquets dos tipos interessants ab los cuales havia d' estar en relació directa del demati al vespre, serà convenient que ls presenti á mos lectors perque hi fassen coneixensa y pugan tot seguit ferhi amistat, persuadits de que no se n penadirán. En Ton, lo majordom, era un home d' uns quaranta sis anys, petitó y sapat, camatort, cara aplanada y nas torsut, adornada ab unas patillas grises de forma de costella; era de si poch comunicatiu, pero de cor excellent. Descuydat; no podria presentarlos un altre exemplar que se li semblés, puig per no cuydarse de res comensava per no cuydarse ni d' ell mateix. Tant si la calor ofegava com si l' fret congelava fins lo moll de l' os, sempre l' hagueran trovat amunt y avall de la cuadra espitregat y ab calsas de fill blau. Sas habitacions particulars se componian d' una gran sala, dos cuartos grans y una cuyna per hont las ratas

s' hi passejavan á plér. Tot son moblatje se componia de un baul, dos cadiras y un catre de forma de bressol, á forsa de temps de no picar lo matalás ni de no tocar may res del catre. Era home que deya: «dona, bastó y diari ja 'n tenen los altres.» Ab aquestas máximas, dit está que 's conservava per mereixer, mes aixerit que un pesol. Ell no feya mes que dos ápats al dia, l' un á la una de la tarde y l' altre en havent plegat los treballadors al vespre. Lo primer se componia d' un plat d' escudella, mitja racció de carn ab patatas y dos cuartos de pansas y ametllas torradas. Lo del vespre d' un plat d' escarola y una truya ab monjetas y repetició de pansas y ametllas.

Es de notarse l' que durant un any y mitj no vaig veure variar un sol plat. Crech haver dit que aquest home era tant descuydat que per no cuydarse no 's cuydava ni d' ell mateix; donchs tinch de retractamen: en Ton se cuydava y tenia especial carinyo á una gata negra que li deyam *Eularia*. Al demati enviava al mosso de la cuadra á cercar per la gateta un cuarto de perdiu que li donava ell mateix, acceptuan al dissapte que ni feya dur doble racció, perque s' atipés pel diumenge que, com es de suposar, la fàbrica quedava tancada.

Jo per l' espay que quedava de columneta á columneta del coronament del meu petit escriptori, contemplava embadalit com lo Ton donaba 'ls dos cuartos de perdiu al gat, boy escoltant ab molta atenció lo següent monolech que recitava á la bestiola:

—Té, ara ménjathot y demá t' espinyarás els bigotis. Apa, apa, atipat que si demá no cassas alguna rata ballarás los goigs de Sant Prim. La gata, clavadas las urpias al tall, posada separuda y ab lo cap tort ab l' afició ab que rosegava l' tall permaneixia indiferent al monolech del pobre Ton.

Lo majordom de peu dret y ab una má apoyada á la galta contemplava com l' *Eularia* acavaba de devorar la perdiu.

Un cop havia acabat la gata, se l mirava tot lleplantse 'ls bigotis com volent dir, ara estich per tú, y ab la cua dreta y fent lo camell, comensava á miolar y á passarli pel pont que li formavan las camas y ell seguia aixis lo interrumpit monólech: —¿Qué vols ximpleta? ¿perqué t' ho menjavas tot? *Hoy todo y mañana nada*: alsà, alsà ves á beure ximpleta. Es digne de notarse que la paraula ximpleta y ximplet l' aplicava indistintament com aquell que tira un requiebro ó diu una paraula agradable. Quan en Quico se permetia gasterli alguna xanxa ell tot somrient pero sense mirarsel li responia: ¡Ximplet! Si una comissió de trevalladors anava á demanarli alguna cosa que á ' ell li semblés estranya, ja se sabia, per tota contestació: anéu, anéu xim-

plets! Fins á mí que 'm tenia per persona ben educada (mal m' está 'l dirho), tampoch m' havia escapat del ximplet de reglament. Las vellillas d' hivern las passava sol á la cuyna de sa habitació llegint á la llum d' una candela de seu, algunas novelas de bandidos de 'n Fernandez y Gonzalez, boy calentantse á la fogona; los curts vespres d' estiu llegint llibres per l' estil, al peu de la mateixa fogona que encara que apagada li servia per apoyarhi 'ls peus. Abuy en Tou segueix en una fàbrica d' un poble de Catalunya ocupant la mateixa plassa y siguiente lo mateix home però ab mes pecats, vull dir: mes deixat encara de lo que era setze anys enrera. Apesar de tot, en Ton es un home honradíssim y de gran formalitat.

En Quico era allavors un home d' uns trenta quatre anys, alt, moreno y escardalench y de molt bonas faccions; havia entrat de xarrich en lo Vapor Nou y ab constancia va arripiar á la categoria de mosso de la cuadra. Era republicá recalcitrant, però en lo fôndo un Deu lo fassa bò. Enginyós en lo ram de cosir corretjas trencadas y molt intelligent en ensenyiar gossos. Era de veurel sempre ab *L' Arsillero* al costat que no 'l deixava á sol ni á sombra. *L' Artillero*, ja haurán comprés qu' era lo seu gó, indispensable company de glorias y fatigas.

Era un animaló molt intelligent y espavilat: ab dirloshi qu' era de la casta d' ayguas vindrán en coneixement que ho havia de ser per forsa. ¡Quina bestiola! Alló era un polvorí, esquilit de mitj en aball, blanch com una tofa de neu, ab un trosset de qua que acabava ab una aroma de cutó fluix, movible á la menor indicació del seu amo; era *l' Artillero* l' encant de la quixalla de la cuadra y lo terror dels trevalladors que no conduhian bé l' esmorsá.

En Quico vestia calsas de blauhet apedassadas, faixa vermella, camisa de vionet y barretina: era casat però vivia ab sa muller qu' era una bona mossa, d' una manera tant especial, que ab lo temps que jo vaig ser empleat á la casa lo vaig veurer tres vegadas separat de la dona. Generalment se 'n separava per cosas de poca importància, per las que la gent senyalava com *trascendentals*, per aquestas no hi renyia may. Las trevalladoras lo trobavan aixerit per las sevas plagas-tats, y los homes lo tenian per un gat dels frares. Era cosa de sentirlo discutint de política ab altres trevalladors, durant lo curs de las discussions deya mes disbarats que paraulas. Si fos possible constituir un govern tal com ell l' imaginava tindriam un problema resolt, lo saber de fixo lo dia de la fi del mon. Totas las sevas discussions acabavan sempre fent juguescas. Succechia de vegadas que per la paraula mes frívola se jugava quatre duros, y per si d' entre tant temps tindriam República ó Monarquia se hi jugava una pesseta.

Quan la proclamació de la República, en Quico se va sortir de fogó, semblava talment que s' alocava d' alegria; sense consultarho á ningú va guarnir de banderolas de paper las columnas de la cuadra y va compareixer á trevallar en companyia de son fill, noyet de sis anys, portant ab molta formalitat la corresponent gorra frigia. S' empenyava y fins se 'm va enfadar, perque jo no 'n duya per estar per l' escriptori.

—Vaya, ¿qué vol que li vagi á comprar al carrer Major? me deya:

—No home, no, que os heu tornat boig, li vaig respondrer. Lo que heu de fer es treurer las banderolas qu' haveu posat sense coneixement de l' amo, perque no hi teniu dret á fer entussiasmar als altres per forsa.

—¡Y es clar! va respondre un filador;—ja li he dit dues vegadas que no hi tenia dret. —*Bueno hombra, bueno, corriente,* va respondre en Quico, ja las vaig á treurer, y, tal dit tal fet, ab pochs moments van desapareixer las banderolas d' hont eran posadas.

En Quico, passava las festas fent *marrinxa* ab altres companys, ó bé anant á tirar la ballesta, que deya ell que hi tenia gran punteria. L' endemà de dias de pluja ja l' tenieu anant á cercar cargols ó a collir bolets: y per ell no hi havia mes lema, que *qui dia passa l' any empeny, y viva la Pepa.*

Era l' any passat, á cosa de las nou del matí, que jo baixaba tot tot *xano xano*, pel carrer de la Travesera de Gracia, quan veig venir per l' endret meu un pobre home malaltis, groch, que 'ls ossos li foradaban la pell y apoyat en un bastó, aturantse á cada pas y recullint aire com si ni faltés per respirar. De moment vaig creurer que' era un pobre acabat d' eixir del Hospital, que faltat de recursos venia á implorar una caritat. Al veure l' pobre home que m' allargaba la mà vaig acabarmo de creurer; més, al anar á ferli caritat, vaig adonarme qu' era lo pobre Quico, que desfigurat per los estragos d' una *tisis*, de moment no l' havia coneget. Tot plorant m' allarga la mà y 'm diu:

—Ja ho yeu, me queda vida per molt poch temps! ¿Qué no m' havia coneget? ¡Fa tant temps que se 'm va morir la dona, y yo pobre de mi, malalt com estich, haig d' anar de tant *mal borrás*, que conech que 'ls meus dias son contats.

Me miraba entrístit com esperant de mi algun consol, aixugantse las llàgrimas ab lo mòcador.

L' escena que va passar entre 'ls dos va ser de si tant poch agradable que no la vull trasladar.

EMILI COCA Y COLLADO.



## LA BARRACA

Versos llegits en la sessió d'apertura del curs del *Rat-Penat*, de València.

Com la gabina de la mar blavosa  
Que en la tranquila platja fa son niu,  
Com lo nevat colom que l' vol reposa  
Del arbre vert en lo brancaje ombriu;  
Blanca, polida, sonrisent, bledana,  
Casal de humils virtuts y honrats amors,  
L' alegré barraqueta valenciana  
Se amaga entre les flors.

Baix la figuera, hon los ausells del horta  
Cantan festius l' aubada matinal,  
Al primer raig del sol obrí la porta  
Y als aires purs del cel lo finestral;  
Y com la mare cova á la niuada,  
Les amoroses ales estenen,  
Pobre trespol de palla ben lligada  
La guarda de un mal vent.

Quatre pilars, més blanxs que l' asützena,  
Formen davant un pórtich de verdor,  
Corre sobre ells la parra, tota plena  
De pámpols d' esmeralda y rahims d' or;  
A son ombra, lo pá de cada dia  
Repartix á sos fills lo Trevall sant,  
Y en la taula la Pau y l' Alegria  
Ses flors van desfullant.

A un costat obra 'l pou la humida gola;  
 Y perque tinga perfumat dosser,  
 La garlanda de flors, que al vent tremola,  
 Esten sobre 'l brocal un gesmiler;  
 Y per la franca porta may tancada  
 Les flors despresaes y 'l suau perfum  
 Adins penetren, en la dolsa onada  
 Del aire y de la llum.

Pengen del mur l' aixada y la corbella,  
 Que á terra fan doblar lo suât front,  
 Lo pulcre canteret que la doncella,  
 Encorbant lo bras nu, porta á la font;  
 Y plena d' armoniés misterioseas,  
 La guitarra, que ensempr gemega y riu,  
 A la llum de la lluna, en les flairoses  
 Vetllades del estiu.

Allá dins entre alfàbregues florides,  
 En lo corral, baix l' ample taronger,  
 Mormorejant pregaries beneides,  
 La mare agrunsa á son infant darrer;  
 Y al cim de la cabanya, fentla un temple,  
 Santificant sos gojos y dolors,  
 Obra eterna la Creu, per digne eixemple,  
 Sos brassos protectors!

Tot riu entorn: va l'aigua crestallina  
 Corrent entre pomells de lliris blaus;  
 Sorolla dolsament la mar vehina;  
 Mohuen els arbres ventijols suaus;  
 Y si 'l fillet dormit á la mamella  
 Mira la esposa y calla, ou á lo lluny  
 Llarga cansó del home, que la rella  
 Enfonsa ab valent puny.

¡Barraca valenciana! ¡Santa y noble  
 Escola del Trevall! ¡Modest bressol  
 Del que nos dona el pâ! ¡Laboriós poble  
 Curtit pel vent y bronsejat pel sol!

Més que 'ls palaus de jaspis y de marbres,  
Més que los archs-triunfals y els coliseus,  
Tú, pobre niu perdot en mig dels arbres,  
    Valdrás sempre als ulls meus!

En tú naixqué la hermosa campesina  
Que tot lo mon contempla embelesat,  
Llauradora ab aspecte de regina,  
Plena ensembs de modestia y magestat:  
La de ajustat gipó y airoses faldes;  
La que 'l foch de l' Arabia du en los ulls;  
La que clava ab agulles d' esmeraldes  
    Los negres cabells rulls;

La que la roja fraura, al rompre 'l dia,  
Cull una á una; y en brillant pomell,  
Que la mateixa Flora envejaría,  
Junta el gesmil, la rosa y el clavell,  
La que desfulla la frondosa branca,  
Aliment del insecte filador;  
La que als rossos capells, cantant, arranca  
    La sutil fibra d' or.

En tú naixqué, company ben digne d' ella,  
Sobri, sufrit, lleuger, fort y lleal,  
El que en l' aspre guaret clava la rella  
Y obra al aigua corrent fonda canal;  
El que sembra el bon gra y el arbre talla;  
Y en l' almácerca estrau l' oli més fi,  
Y ab incansable peu, follejant balla  
    En lo trull plé de ví;

El que, enflocant son aca voladora,  
La joya guanya, que á la novia d'ú;  
El que fa refilar á la sonora  
Citra, en les nits d' albades, com ningú;  
El que, pera defensa de la terra,  
Lo vell trabuch despenja del trespol,  
Quan per l' horta, donant lo crit de guerra,  
    Retrona el caragol.

En tú naixquéren y ditjosos viuhen:  
 Pera ells, lo mon que vehuen, no es mes gran,  
 Com los ausells que moren hon anihuen,  
 En tú bresol y tomba trovarán.  
 Ton lluminós fogar es sa alegría;  
 A sa dolsa calor son forts y richs;  
 ¡Guárdelos bé ton ombra, nit y dia,  
 De tots sos enemichs!

Guarda als infants, que baix de la porxada,  
 Ab lo jónech valent jugan sens por;  
 Guarda á la verge, que en la nit callada  
 Escolta la cansó que l' ompla 'l cor;  
 Guarda á la mare, ardida y jubilosa;  
 Guarda al pare pensiu, que 's cansa ja;  
 Guarda al pobre vell, que al peu reposa  
 Del arbre que plantá!

Guárdalos de la pluja y la tempesta  
 Pera que dorguen sens duptós recel;  
 Guárdalos de la fam y de la pesta,  
 Del foch dels hòmens y del llamp del cel.  
 Guárdalos bé dels Esperits malignes;  
 De les llengues de serp dels mals vehins;  
 Guárdalos bé de tentacions indignes,  
 De pensaments roins.

Y sobre ses victories y fatigues,  
 Y el descans breu y el travallar constant,  
 Sobre 'l camp pedregat ó ple d' espigues,  
 Sobre la taula vuida ó abundant,  
 Sobre el ball de la boda desijada,  
 Sobre el fúnebre llit, banyat en plors,  
 Estenga eternament ta Creu sagrada  
 Los brassos protectors!

TEODORO LLORENTE.

